Dogs Friends

DARMOWY PORADNIK

Dla opiekunów szczeniąt · od 8. tygodnia do 7. miesiąca

Szczeniak gryzie?

5 zmian, które działają od pierwszego wieczoru

Od piranii do spokojnego szczeniaka

5 zmian na dziś wieczór

1. Pilnuj snu: 18–20 godzin na dobę
2. Postaw bramkę i zrób strefę szczeniaka
3. „Koniec” znaczy zero uwagi
4. Zabawka przed gryzieniem, nie po
5. Ręce to nie zabawka

To normalne. Ale samo nie minie.

Gryzie Cię szczeniak? Witaj w klubie. Od 15 lat szkolę psy i w Dogs Friends przeszkoliliśmy grupowo ponad 4000 psów. U ogromnej części z nich wszystko zaczynało się właśnie od gryzienia rąk, nogawek i kabli.

Gryzienie to **nie złośliwość** i nie „dominacja". To normalny etap rozwoju. Ale „normalny" nie znaczy „przejdzie sam". To, co jest słodkie u ośmiotygodniowego malucha, przestaje być słodkie u trzydziestu kilo psa.

co 9.

właściciel 6-miesięcznego psa zgłaszał gryzienie ludzi jako problem (22 na 199 osób w badaniu Dogs Trust Generation Pup).

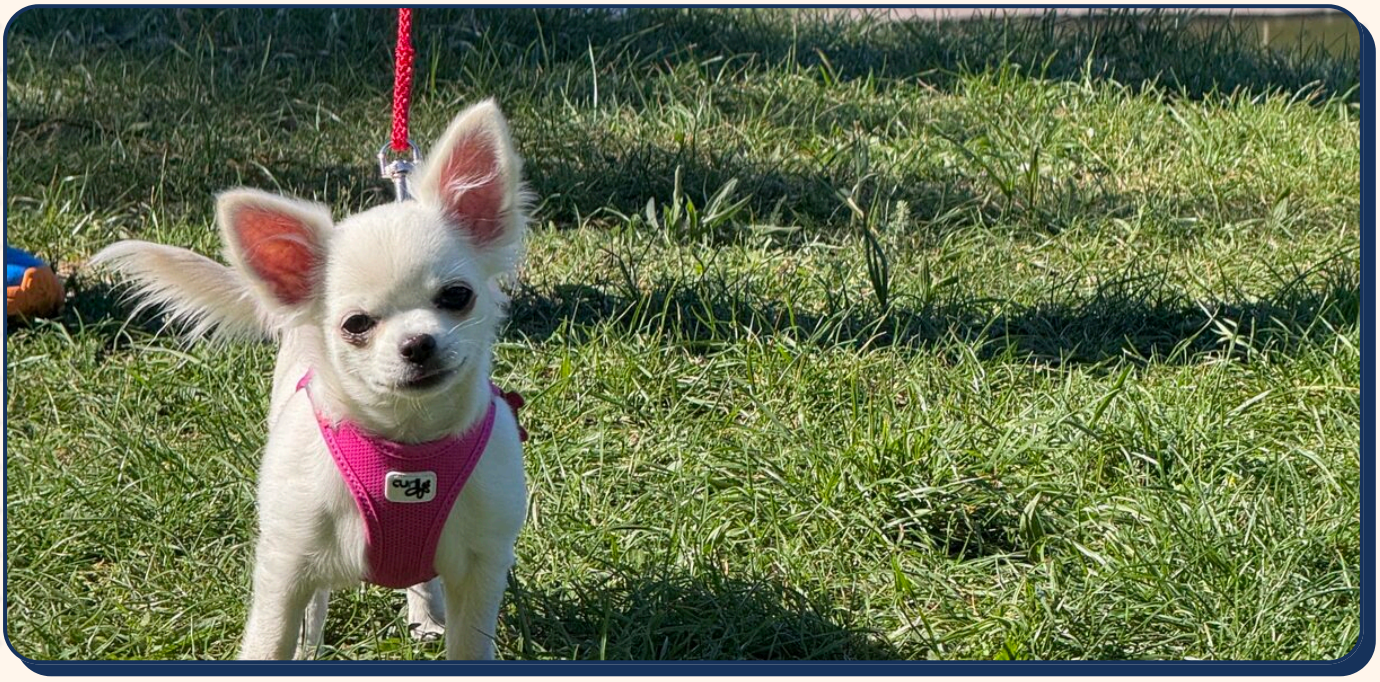
< 1 rok

wtedy gryzienie zdarza się najczęściej. Ale w badaniu z USA sporo psów robiło to dalej jako dorosłe (Waite i in., 2021).

Jak korzystać z tego poradnika

Gryzienie to układanka. Komenda „Koniec" nie zadziała u psa, który od rana nie spał. Gryzak nie pomoże, jeśli przy okazji nagradzasz gryzienie uwagą. Dlatego przeczytaj całość raz, a potem wracaj do rozdziałów i do checklisty na końcu.

Najważniejsze zdanie tego poradnika: przebodźcowany szczeniak nie potrzebuje więcej zabawy. Potrzebuje snu.

1 Pysk to jego ręce

Branie wszystkiego do pyska to eksploracja

Szczeniak nie ma rąk. Wszystko, co nowe, sprawdza pyskiem: kapeć, liść, kabel, Twoje palce. Dokładnie jak niemowlę, które wszystko wkłada do buzi. Tego się nie wyłącza i nie powinno się próbować. Twoja robota to **zabezpieczyć dom** i dać mu to, co gryźć wolno.

Zęby: drugi wielki powód

Szczeniak wymienia zęby tak jak dziecko, tylko w kilka miesięcy. Stałe zęby rosną w szczęce i przepychają się przez dziąsła. Dziąsła swędzą i bolą, więc szczeniak ma **ogromną potrzebę drapania i masowania** ich o cokolwiek. Gryzienie daje mu ulgę. W tym okresie gryzak to nie zachcianka, tylko potrzeba.

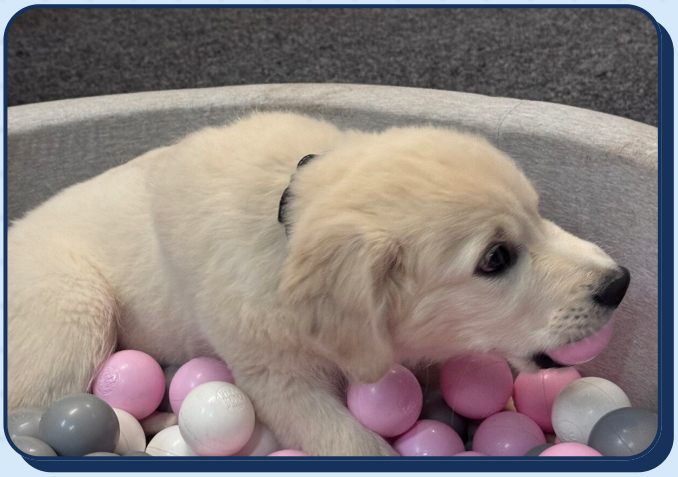
Wiek	Co się dzieje w pysku
3–6 tyg.	wyrzynają się mleczne zęby (28), ostre jak igiełki
ok. 3–4 mies.	mleczaki zaczynają wypadać, zwykle od przednich siekaczy
3–7 mies.	wyrzynają się zęby stałe (42); najmocniejsze swędzenie i żucie
ok. 7 mies.	zwykle komplet stałych zębów, żucie wyraźnie słabnie

Na podstawie: Merck Veterinary Manual, Dogs Trust, weterynarze AKC. Duże i małe rasy różnią się o kilka tygodni.

Dwa główne powody, dwa okresy

W 8.–12. tygodniu gryzienie to głównie **zabawa, eksploracja i emocje**. Mniej więcej między 3. a 7. miesiącem dochodzą **zęby** i robi się najtrudniej. Jedno nakłada się na drugie, dlatego potrzebujesz i gryzaków, i zasad.

Do weterynarza: gdy obok mleczaka rośnie już stały ząb, a mleczak nie wypada, albo gdy w 7. miesiącu widzisz jeszcze mleczne zęby.

2 Siedem powodów. Różne reakcje.

Żeby szczeniak przestał gryźć, musisz wiedzieć, czemu gryzie właśnie teraz. Na każdy powód działa coś innego.

Powód	Jak go rozpoznasz	Co pomaga
Przemęczenie	Wieczorne „głupawki”, gryzie mimo spaceru i zabawy, im więcej robisz, tym gorzej	Drzemka w strefie za bramką, z gryzakiem (rozdz. 5 i 6)
Przebodźcowanie	Goście, dzieci biegają, powrót z pracy, szykowanie spaceru; skacze, kręci się, szczeka	Mniej bodźców, wyciszenie: węszenie, lizanie, żucie
Zabawa	Luźne, rozbujane ciało, łapie stopy i ucieka, zaprasza do gonitwy	Zabawa na zabawce, nie na rękach (rozdz. 7)
Zęby	Ślini się, żuje wszystko, gryzie mocniej w okresie wymiany zębów	Gryzaki z głową, mrożone zabawki (rozdz. 8)
Uwaga	Gryzie, gdy siedzisz z telefonem, laptopem, rozmawiasz z kimś	Gryzienie nie daje uwagi, spokój daje (rozdz. 3 i 4)
Frustracja	Coś jest poza zasięgiem: jedzenie, drzwi, inny pies; gryzie smycz, ubranie	Przewidywalny plan dnia, zarządzanie otoczeniem
Ból	Gryzienie nagle się nasiliło albo wróciło po poprawie	Najpierw weterynarz

Podział za Dogs Trust (Wielka Brytania), uzupełniony o praktykę Dogs Friends.

Zabawa czy strach?

Gryzienie w zabawie wygląda **luźno**: ciało rozbujane, ogon macha, pies sam robi przerwy. Pies, który się boi, jest **sztywny**, ma napięty pysk, często odsłania zęby i warczy przed ugryzieniem. Jeśli widzisz to drugie, ten poradnik nie wystarczy. Napisz do nas, to temat na konsultację.

3 Co mu to daje?

Każde zachowanie, które się powtarza, coś psu daje. Inaczej by go nie powtarzał. Gryzienie daje szczeniakowi najczęściej jedną z czterech rzeczy.

Ulgę dla dziąseł
Swędzą i bolą, a gryzienie je masuje. Działa od razu, więc szczeniak wraca do tego, co pomogło.

Ujście emocji
Napięcie, ekscytacja, zmęczenie. Szczeniak nie umie ich jeszcze inaczej rozładować, więc lecą w zęby.

Kontakt z Tobą
Każde spojrzenie, „nie gryź", odpychanie ręką. Dla psa to wszystko jest uwagą, a uwaga jest nagrodą.

Zabawę
Uciekająca ręka i ciągnięta nogawka to najlepsze zabawki na świecie. Ruszają się i piszczą.

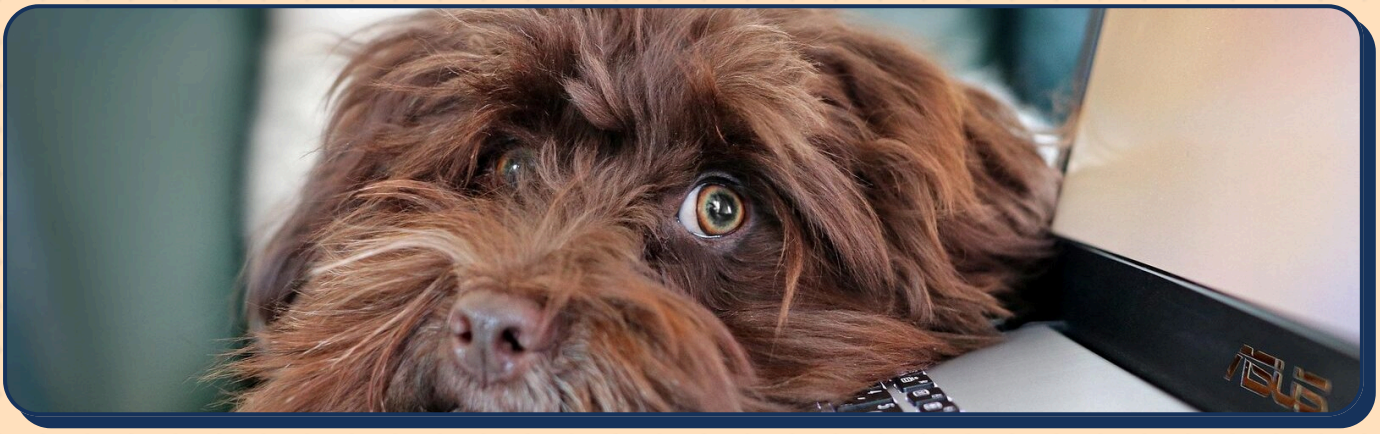
Co na to badania

W amerykańskim badaniu z 2022 roku właściciele sprawdzali, w jakich sytuacjach ich psy gryzą najwięcej. Najwięcej gryzienia było wtedy, gdy pies dostawał za nie **uwagę albo to, czego chciał**. Gdy właściciele przestali odpowiadać na gryzienie, a zaczęli nagradzać spokój, gryzienie spadło u wszystkich trzech psów.

To małe badanie, ale pokazuje mechanizm, który na zajęciach widzimy codziennie: **szczeniak gryzie, bo to działa**.

Waite i Kodak (2022), Behavior Analysis in Practice.

Zanim zareagujesz, zadaj sobie jedno pytanie: co on chce teraz dostać? Ulgę, spokój, mnie czy zabawę?

4 Nagradzasz, choć nie chcesz

Rzeczy, które nakręcają gryzienie

- **Odpychanie ręką.** Dla szczeniaka to zaproszenie do siłowania się.
- **„Nie, nie gryź!" i patrzenie w oczy.** Mówisz do niego i patrzysz na niego, czyli dostał kontakt.
- **Wyszarpywanie ręki i ciągnięcie nogawki.** Uciekająca ofiara uruchamia pogoń i chwytanie.
- **Piszczenie „ał!".** Część trenerów to poleca, ale u wielu szczeniaków wysoki pisk dolewa oliwy do ognia. Gryzie mocniej po pisku? Odpuść.
- **Zabawa rękami i stopami, mocowanie się z maluchem.** Uczysz, że ręce to gryzak.
- **Niekonsekwencja domowników.** Raz wolno, raz nie. Nagroda „od czasu do czasu" utrwala zachowanie najmocniej.

Pułapka: zabawka podana po ugryzieniu

Wiele poradników każe podsunąć zabawkę, gdy szczeniak gryzie. Problem w tym, że on często gryzie Cię właśnie po to, żeby coś się zadziało. **Ugryzł, dostał zabawkę i Twoją zabawę.** Uczy się prostej sekwencji: gryzę człowieka, zaczyna się impreza.

Dlatego zabawkę dawaj **zanim** zęby wylądują na Tobie, kiedy widzisz, że się nakręca: zaczyna skakać, łapać łapami, robić ukłon. A gdy już ugryzie, kończysz kontakt (rozdział 7).

Zasada do zapamiętania

Zabawka przed gryzieniem
to profilaktyka. Uczysz, czym się bawimy.

Zabawka po gryzieniu
to nagroda. Uczysz, że gryzienie się opłaca.

Ten sam mechanizm działa przy szczekaniu, skakaniu i kradzieży skarpetek. Dostaje uwagę, więc powtarza.

5 Niewyspany szczeniak gryzie

Najczęściej przegapiany powód

Za mało snu → Przebodźcowanie → Szuka ujścia emocji → Znajduje ulgę w gryzieniu

18–20 godzin snu na dobę

Tyle według Dogs Trust potrzebuje szczeniak. Tak, dobrze czytasz. I szczeniak **nie umie sam się wyłączyć**. Im bardziej jest zmęczony, tym bardziej się nakręca, jak dziecko po urodzinach u kolegi.

Wieczorne „głupawki", gonitwa po mieszkaniu i gryzienie wszystkiego to zwykle **przemęczenie, nie nadmiar energii**. Najczęstszy błąd: „trzeba go bardziej zmęczyć". Dokładasz wtedy bodźców psu, który już ich ma za dużo.

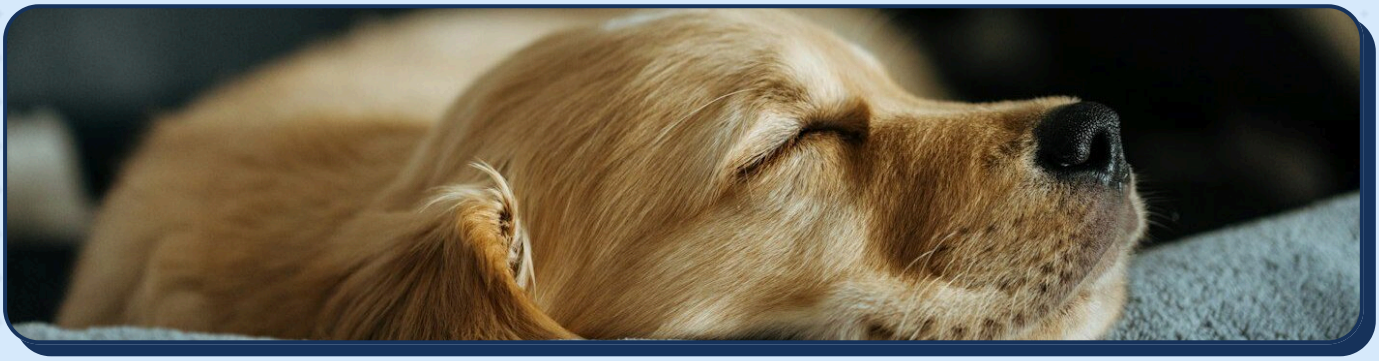
Sen to też nauka

W węgierskim badaniu z pomiarem fal mózgowych psy, które po nauce się zdrzemnęły, lepiej wykonywały nowe komendy. Sen porządkuje to, czego szczeniak nauczył się w ciągu dnia. Niewyspany szczeniak uczy się gorzej, także tego, że nie gryziemy ludzi.

Kis i in. (2017), Scientific Reports.

Jak zadbać o sen

1. Po każdej aktywności: wyciszenie (gryzak, mata do lizania), potem drzemka.
2. Ciche miejsce za bramką, z dala od ruchu w domu i telewizora.
3. Nie budź śpiącego szczeniaka. Dotyczy też dzieci i gości.
4. Planuj drzemki. Nie czekaj, aż padnie.
5. Pilnuj wieczorów. Godzina przed zwykłą „głupawką" to czas na konga i sen.

6 Strefa szczeniaka i bramka

Bramka rozporowa wstawiana w futrynę to najtańsze i najskuteczniejsze narzędzie w domu ze szczeniakiem. Szczeniak nie ćwiczy gryzienia, gdy nie możesz go pilnować, ma gdzie spać, a Ty masz wyjście z sytuacji bez krzyku i szarpania.

Jak urządzić strefę

- Kuchnia, korytarz albo kawałek pokoju, skąd Cię widzi i słyszy.
- Legowisko, woda, gryzak, mata do lizania.
- Nic, co może zniszczyć albo połknąć.
- Bramka rozporowa nigdy na górę schodów. Tam tylko montowana na stałe.

Zrób z niej dobre miejsce

- Karm go w strefie.
- Daj tam konga z jedzeniem.
- Drzemki w strefie od pierwszego dnia.
- Do strefy prowadzisz go spokojnie i stanowczo, bez krzyku i szarpania.

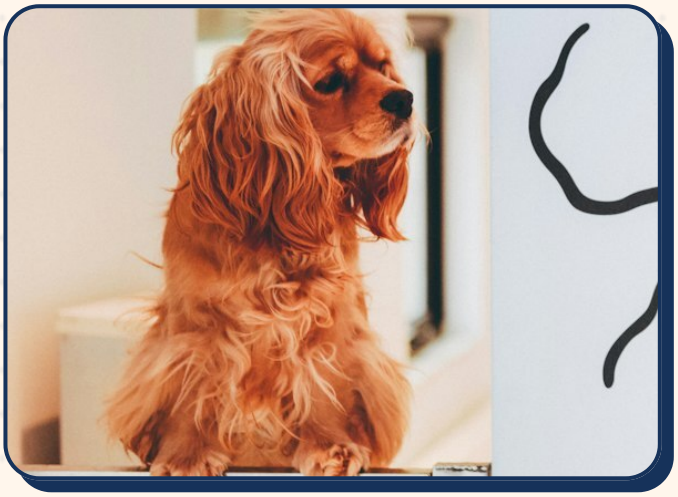
Dwa sposoby użycia

A. Ty wychodzisz za bramkę. Szczeniak gryzie mimo komendy „Koniec”, wisi na nogawce? Spokojnie, bez słowa wychodzisz za bramkę na 15–30 sekund. Najlepsza zabawka na świecie, czyli Ty, na chwilę znika. Wracasz, gdy jest spokojny.

B. Szczeniak idzie na time-out. Gdy jest przemęczony albo nakręcony i mimo „Koniec” nie odpuszcza, nie czekaj, aż sam się uspokoi. Często sam sobie z tym nie poradzi. Zaprowadź go albo zanieś do strefy i zamknij bramkę. Spokojnie i stanowczo, bez krzyku i bez dyskusji: to Ty decydujesz, że teraz jest czas na wyciszenie. To samo robisz, gdy nie możesz go pilnować (gotujesz, pracujesz, wchodzą goście).

Na początku: smaczek pokazuje drogę. Zanim szczeniak pozna strefę, nie ciągnij go tam za obrożę. Poprowadź go smaczkiem trzymanym przy nosie albo rzuć smaczek na drugą stronę bramki. Szczeniak wchodzi sam, bo coś z tego ma, a Ty i tak osiągasz swój cel: przerwę i wyciszenie. Z czasem smaczek odstawiasz i wystarcza sam spokojny gest w stronę strefy.

Musisz wyjść za bramkę trzy razy w krótkim czasie? To już nie trening, tylko zmęczenie. Szczeniak zostaje w strefie i idzie spać.

7 „Koniec” znaczy koniec

Zasada 0:1

Komenda „Koniec” to absolutne minimum. Po niej **zero uwagi dla psa**. Ty zajmujesz się sobą, a pies jest jak duch. Nie patrzysz, nie mówisz, nie dotykasz. Nawet „no już, już”.

Krok po kroku

1. Zęby na skórze albo za mocne ugryzienie: spokojnie mówisz „Koniec”.
2. Wstajesz, ręce przy sobie, odwracasz się.
3. Zajmujesz się sobą: myjesz ręce, robisz kawę, sprzątasz. Cokolwiek, co nie dotyczy psa.
4. Gryzie dalej albo wisi na nogawce? Wychodzisz za bramkę albo zaprowadzasz go na time-out do strefy (rozdział 6).
5. Wracasz, gdy jest spokojny, i nagradzasz spokój: kilka chrupek na podłogę, spokojny dotyk.

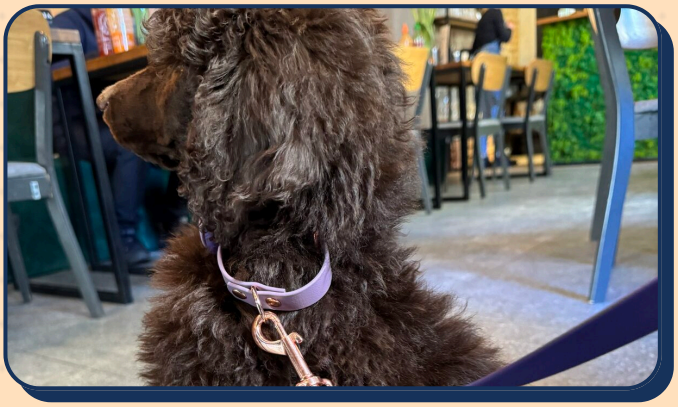
Hamowanie siły gryzienia

Szczeniak musi się nauczyć, ile siły ma jego szczęka. Między rodzeństwem działa to prosto: ugryziesz za mocno, zabawa się kończy. U Ciebie tak samo: **za mocne ugryzienie to koniec wspólnego kontaktu**. Z czasem podnoś poprzeczkę, aż każde zęby na skórze kończą zabawę. Ian Dunbar, weterynarz i pionier zajęć dla szczeniąt, uważa hamowanie siły gryzienia za najważniejszą lekcję w życiu psa.

Uwaga: będzie gorzej, zanim będzie lepiej

Gdy gryzienie przestaje działać, szczeniak na początku spróbuje mocniej i dłużej. To normalne zjawisko w nauce, nazywane wybuchem wygaszania, i znak, że metoda działa. Jeśli wtedy się złamiesz i zareagujesz, nauczysz go, że trzeba gryźć mocniej. **Wszyscy domownicy robią to samo.**

Bez rąk w zabawie. Ręce to nie gryzak. Chcesz się siłować? Długi szarpak, ręce daleko od zębów.

8 Co za dużo, to niezdrowo

Mniej zabawek, więcej spokoju

Dziesięć zabawek rozrzuconych po podłodze to ciągła stymulacja. Przy tylu bodźcach szczeniakowi **trudno się wyciszyć**. A i tak szybko się nimi nudzi: w badaniu z Bristolu labradory traciły zainteresowanie zabawką po około dwóch i pół minuty zabawy.

- **3–4 zabawki** na wierzchu, reszta schowana. Wymieniaj co kilka dni, wtedy stare znów są „nowe".
- Najlepszą zabawką jesteś Ty. Zabawka ożywa, gdy bawicie się nią razem.

Pullen, Merrill, Bradshaw (2012), Animal Cognition.

Gryzaki naturalne: tak, ale z umiarem

Żucie wycisza i masuje dziąsła, więc gryzak jest świetnym narzędziem. Ale:

- **Kalorie.** W badaniu Uniwersytetu Tufts średni, ok. 15-centymetrowy penis wołowy miał ok. 88 kcal. To prawie jedna trzecia dziennego zapotrzebowania psa ważącego 4,5 kg.
- **Bakterie.** W tym samym badaniu bakterie wykryto w około co trzecim gryzaku. Myj ręce po każdym dotknięciu.
- **Nadzór.** Nie zostawiaj szczeniaka samego z gryzakiem. Zabierz końcówkę, którą mógłby połknąć.
- **Gryzak to narzędzie na wyciszenie**, nie całodzienna atrakcja na podłodze.

Freeman, Janecko, Weese (2013), Canadian Veterinary Journal; 26 gryzaków.

Za twarde łamie zęby

Poroże, kopyta, kości i twardy nylon to najczęstsze przyczyny złamanych zębów u psów, odradzają je weterynarze dentyści. **Test paznokcia:** jeśli nie da się wcisnąć w gryzak paznokcia, jest za twardy.

Cornell University College of Veterinary Medicine, Merck Veterinary Manual.

9 Ratujemy meble

Najpierw zabezpiecz

- Kable schowaj albo załóż osłonki. Ładowarka przy podłodze to pierwszy cel.
- Buty, skarpety, piloty, dziecięce zabawki do szafy i na półki.
- Rośliny wyżej. Część popularnych roślin doniczkowych jest trująca dla psów.
- Gdy nie możesz pilnować, szczeniak jest w strefie za bramką.

Płyny typu bitter

Gorzkie spraye na nogi stołu, listwy, rogi kanapy czy kable. Dla większości psów smak jest na tyle paskudny, że odpuszczają. Jak używać:

1. Sprawdź w niewidocznym miejscu, czy nie zostawia plam.
2. Ponawiaj codziennie. Smak słabnie, a nauka trwa kilka tygodni.
3. Nie psikaj psu w pysk ani w oczy.
4. Zawsze w parze z alternatywą: gorzki róg kanapy, a obok gryzak, który wolno żuć.

Uczciwie: nie każdego psa to zniechęca, niektórym smak zupełnie nie przeszkadza. Nie znalazłem też badań naukowych porównujących te preparaty. To narzędzie z praktyki. **Sam bitter nie uczy, co gryźć wolno**, tylko utrudnia gryzienie tego, czego nie wolno.

Zniszczony but to nie powód do krzyku. Szczeniak nie połączy Twojej złości z czymś, co zrobił godzinę temu. Wyciągnij wniosek dla siebie: buty do szafy.

10 Nos wycisza

Szczeniak potrzebuje świata

Gdy po drugim szczepieniu weterynarz da zielone światło, zadbaj o potrzeby szczeniaka na zewnątrz: **spacery, eksplorację i węszenie**. Nowe zapachy, podłoża i dźwięki to praca dla głowy. Szczeniak, który ma gdzie wydać energię nosem, mniej szuka jej ujścia w zębach.

Chodzi o **krótkie spacery w spokojnym tempie**, nie o kilometrowe marsze. Pamiętaj o rozdziale 5: po spacerze wyciszenie i drzemka.

Co na to badania

W badaniu z 2019 roku jedna grupa psów przez dwa tygodnie ćwiczyła węszenie, a druga chodzenie przy nodze. Po treningu psy z grupy węszącej zachowywały się w teście bardziej „optymistycznie", czyli w lepszym nastroju. Psy z drugiej grupy się nie zmieniły. Badanie było na 20 dorosłych psach, ale wniosek jest prosty: **pozwól psu wąchać**.

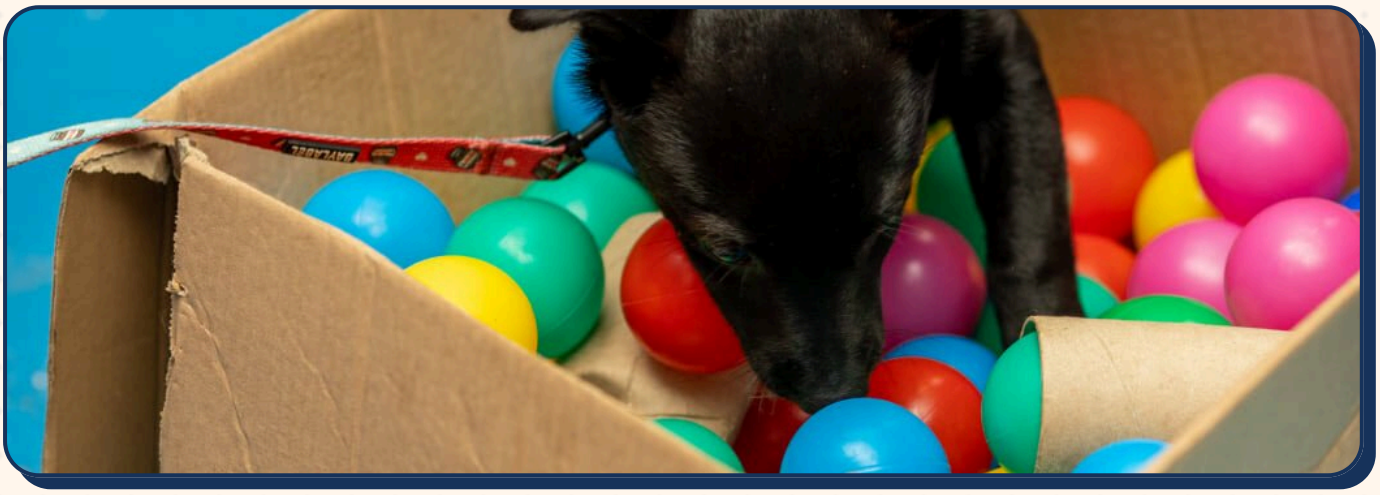
Duranton i Horowitz (2019), Applied Animal Behaviour Science.

Węszenie zacznij od pierwszego dnia

Na nos nie musisz czekać do spacerów. W domu możesz od razu:

- rozsypać część porcji karmy w trawie na balkonie albo w ręczniku,
- dać matę węchową albo karton z pogniecionym papierem i chrupkami w środku,
- na spacerze pozwolić mu decydować, gdzie wąchać, zamiast ciągnąć dalej.

Spacer „nosem" po 10 minutach męczy szczeniaka bardziej niż pół godziny gonitwy. I uspokaja, zamiast nakręcać.

11 Rady, które szkodzą

Te rzeczy właściciele robią w dobrej wierze, często za radą szwagra albo forum. Zwykle pogarszają sprawę.

Co ludzie robią	Dlaczego nie
Klaps w nos, trzymanie pyska, przewracanie na plecy	W badaniu z kliniki behawioralnej Uniwersytetu Pensylwanii przewracanie psa na plecy kończyło się agresywną reakcją w 31% przypadków, a siłowe wyjmowanie rzeczy z pyska w 39%. Uczysz psa, że ręka człowieka jest groźna. *Herron i in. (2009), 140 ankiet.*
„Trzeba go bardziej zmęczyć”	Wieczorne gryzienie to najczęściej przemęczenie. Potrzebuje snu, nie kolejnej rundy.
Zabawa rękami	Uczy, że ręce to gryzak.
Wyszarpywanie ręki	Uciekająca ręka uruchamia pogoń i chwytanie.
Zabawka po ugryzieniu	Nagradzasz gryzienie zabawą (rozdział 4).
Czekanie, aż sam się uspokoi	Nakręcony szczeniak często sam sobie z tym nie poradzi. Zaprowadź go na time-out do strefy.
10 zabawek na podłodze	Za dużo bodźców, trudniej się wyciszyć.
„Wyrośnie z tego”	Zęby się wymienią, ale nawyk gryzienia ludzi zostaje, jeśli nikt go nie poprowadzi.

A przeciąganie liny?

Mit, że robi z psa agresora. W ankiecie z USA psy bawiące się w przeciąganie **nie gryzły częściej** niż te, które się w to nie bawiły. Warunek: długa zabawka, ręce daleko od zębów i zasada „zęby na skórze = koniec gry”.

Waite, Harman, Kodak (2021), Learning and Motivation.

12 Co wprowadzić od dziś

Rytm dnia szczeniaka (powtarzany cały dzień)

Sen → Siku → Max 10 min akcji → Wyciszenie → Drzemka

Akcja to zabawa na zabawce, mini trening albo węszenie. Wyciszenie to gryzak, mata do lizania, kong. Potem drzemka w strefie i od nowa.

Do domu

- [ ] Bramka rozporowa
- [ ] Legowisko w strefie
- [ ] 3–4 zabawki w rotacji
- [ ] Długi szarpak
- [ ] Kong i mata do lizania
- [ ] Gryzaki z testem paznokcia
- [ ] Spray bitter
- [ ] Osłonki na kable

Zasady

- [ ] Ręce to nie zabawka
- [ ] „Koniec” = zero uwagi
- [ ] Zabawka przed, nie po gryzieniu
- [ ] 18–20 h snu
- [ ] Time-out w strefie, gdy nie odpuszcza
- [ ] Wszyscy domownicy tak samo
- [ ] Krótkie spacery z węszeniem
- [ ] Zasady na lodówce

Dla dzieci w domu

Nie biegamy i nie piszczymy przy szczeniaku. Nie bawimy się z nim rękami. Nie budzimy go, gdy śpi. Każda zabawa dziecka ze szczeniakiem pod okiem dorosłego. Na czas nauki dobrze sprawdzają się kalosze.

Kiedy do specjalisty

- Przy gryzieniu warczy, sztywnieje, odsłania zęby.
- Gryzie przy dotyku, czesaniu albo gdy coś mu zabierasz.
- Mimo konsekwencji przez kilka tygodni nic się nie zmienia.
- Gryzienie nagle się nasiliło. Wtedy najpierw weterynarz.

Jednej rzeczy nie nauczysz w domu

To **kontrola siły gryzienia w zabawie z innymi psami**. Szczeniaki uczą się jej od siebie nawzajem: ktoś ugryzie za mocno, drugi przerywa zabawę i maluch wyciąga wnioski. Ty w domu jesteś tylko jedną stroną tej lekcji.

Psie przedszkole Dogs Friends

- **Grupy maksymalnie 4 psy**, dobrane wiekiem i wielkością.
- Kontrolowana zabawa szczeniąt pod okiem trenera. Uczysz się widzieć moment, w którym trzeba przerwać.
- Gryzienie, sen, spacery, pierwsze komendy i to wszystko z tego poradnika, przećwiczone na Twoim psie.
- Park Cytadela w Poznaniu, a gdy pogoda nie pozwala, ciepła sala przy ul. Białośliwskiej 26.
- Każdy szczeniak dostaje sesję zdjęciową.

Zapisy i daty startu grup: dogsfriends.pl

Masz pytanie albo Twój szczeniak gryzie inaczej niż w tym poradniku?
biuro@dogsfriends.pl · 607 762 598 · @dogsfriends.pl

Na czym opieramy ten poradnik

Badania naukowe

- Waite M.R., Harman M.J., Kodak T. (2021). Frequency and animal demographics of mouthing behavior in companion dogs in the United States. *Learning and Motivation*, 74, 101726.
- Waite M., Kodak T. (2022). Owner-implemented functional analyses and reinforcement-based treatments for mouthing in dogs. *Behavior Analysis in Practice*, 15, 269–283.
- Herron M.E., Shofer F.S., Reisner I.R. (2009). Survey of the use and outcome of confrontational and non-confrontational training methods in client-owned dogs showing undesired behaviors. *Applied Animal Behaviour Science*, 117, 47–54.
- Kis A. i in. (2017). The interrelated effect of sleep and learning in dogs. *Scientific Reports*, 7, 41873.
- Pullen A.J., Merrill R.J.N., Bradshaw J.W.S. (2012). Habituation and dishabituation during object play in kennel-housed dogs. *Animal Cognition*, 15, 1143–1150.
- Freeman L.M., Janecko N., Weese J.S. (2013). Nutritional and microbial analysis of bully sticks and survey of opinions about pet treats. *Canadian Veterinary Journal*, 54, 50–54.
- Duranton C., Horowitz A. (2019). Let me sniff! Nosework induces positive judgment bias in pet dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 211, 61–66.
- Dogs Trust. Generation Pup: owner perceptions of problem behaviours in dogs aged 6 months.

Wytyczne i źródła weterynaryjne

- Dogs Trust: Mouthing, nipping and puppy biting (dogstrust.org.uk).
- Woodgreen Pets Charity: How to stop puppy biting step by step.
- Blue Cross: Puppy biting and mouthing.
- American Veterinary Society of Animal Behavior: stanowisko w sprawie socjalizacji szczeniąt.
- Merck Veterinary Manual: Dental disorders of dogs.
- Cornell University College of Veterinary Medicine: Risks of fractured teeth.
- Ian Dunbar: *After You Get Your Puppy* oraz materiały Dog Star Daily.

Zdjęcia: Dogs Friends oraz darmowe bazy Unsplash i Pixabay.

Ten poradnik nie zastępuje wizyty u weterynarza ani konsultacji behawioralnej. Jeśli coś Cię niepokoi, napisz do nas: biuro@dogsfriends.pl